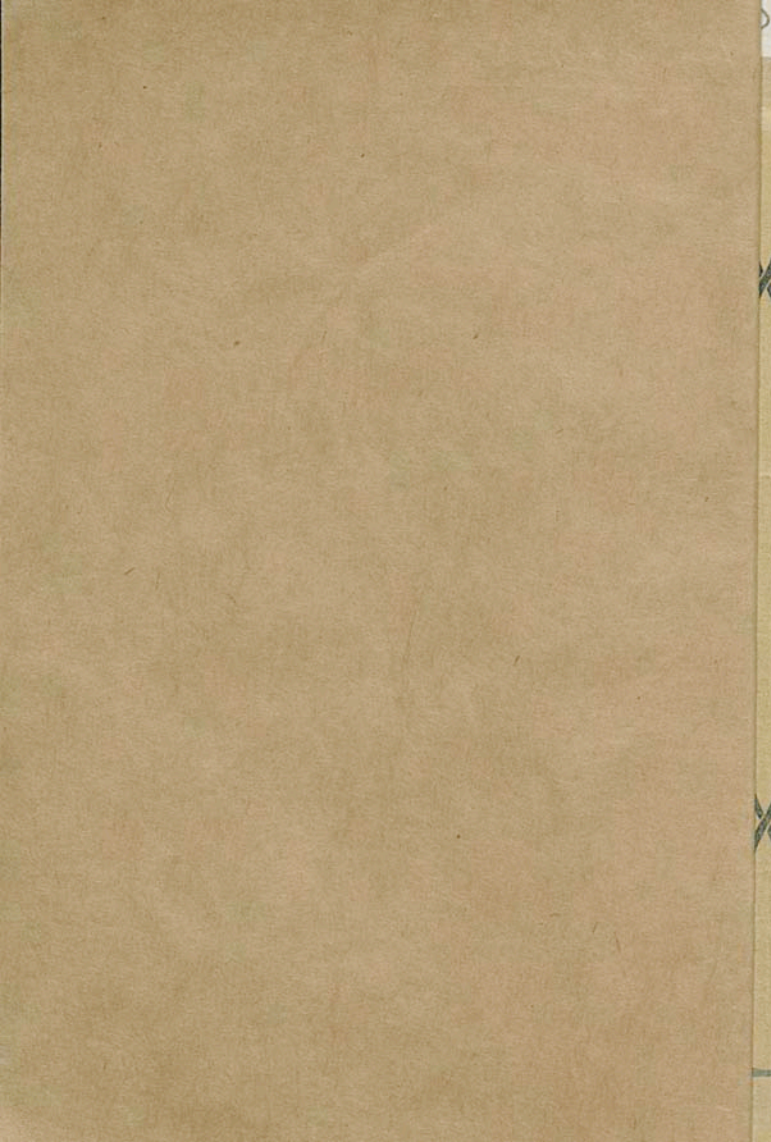

Ба 61592

DA 61592

ПЕС'НИ

1904 РОКУ.

1899

1899

Ба 61592

Дурны мужык, як варона.

Весь свет, дажеш, зветь у званя

„Дурны мужык, як варона“

Гэта та **ПЕС'НИ**

Іон дурны чыні ад вароны

І на дзіма — былоб дзвяд

Дык мужык, ды быу учоны,

Дык крычыцеж, бійце у званя

Дурны мужык, як варона.

... а воеі крдаіаэд Ті .дпО оіоцунед оіокоіаод.

Да навуки іон не браўсе

Закасіся, зветай

Дурням умрэ, як радзіцеж,

Сам сабой дурным зрабіўсе

Ведама, — мужык тамула,

Ад навуки адварнула

Дык крычыцеж... (як раней)

Дык ня дурны мужык гэта

Гарэ, сё... года,

А як прыдзіце дажыцеж

Няма зогнажыце асьліпкі,

А дожджаўшыце Каліяды

Мужыки макініце радь

Дык крычыцеж... (як

Усю виму возам цягне

До вокзала рожна збоже,

Ноги змер...

А на жле...

1904 РОКУ,

...

...

...

D 61592

Бел. срдзел
1994 г.

802009

ПЕСНИ

Доволено цензурою Спб. 17 декабря 1903 г.

082009

Центр
1 Mei
3

Синодальная типография.

Дурны мужык, як варона.

Весь свет, кажець, бьець у звона:

„Дурны мужык, як варона“.

Гэта такі справядлива:

„Іон дурнѣйшій ад вароны“

И ня дзива — былоб дзива

Каб мужык, ды быў учоны.

Дык крычыцеж, бійце ў звона:

Дурны мужык, як варона.

Да навуки іон не браўся,

Закасіўся, заараўся;

Дурням умрэ, як радзіўся,

Сам сабой дурным зрабіўся.

Ведама, — мужык гамула,

Ад навуки адварнула!

Дык крычыцеж... (як раней)

Чиж ня дурень мужык гэта:

Гарэ, сее усю лета,

А як прыдуца дажынки,

Няма збожа ни асьмінки,

А дождаўшы на каляды

Мужыки мякинце рады,

Дык крычыцеж... (як раней)

Усю зиму возам цягне

До вокзала рожна збоже,

Ноги змерзнуць, сам зас'мягне

А на хлеб кажух заложэ,

Каб дажыць як до крапивы,
Абы ў поле вышэй жывы.
Дык... (як раней).

Ад Пятра и до Якуба
Іон касой махаў ад рання
Наклаў стагоў людзям любя,
У хацеж сена ани званя,
Равець с' голоду скаціна
Хоць кинь бягызавачыма!
Дык... (як раней)

Глядзи, касціол аж да неба,
Волаць обляхами накрыта!
Сребрам скрые, коли треба,
Бо за гэта яго бита

А сам жывець ў мокрай яме,
Дзверы замкнуў анучами!
Дык... (як раней)

З камаровы нос сякерку
Сцис' не крэкне, замахае
Зробе пушу, як талерку,
Свет дрывамі закідае!

А у хаце, тзварыць страву
Пощапае стару лаву!
Дык... (як раней)

Глядзи! горы поразрыты,
А чугункой свет обвиты;
Усіо з мужыцкой цяжкой працы,
Усе едуць у палацы;

У мужыкаж няма билета!
Циж ня дурень мужык гэта?
Дык крыныцеж, бійце ў звона:
Дурны мужык, як варона.

А бодай ты прятони дикої удюї удонь, жьтврвдрп
(он так спрытна, нисотх, вриннот, жь, рсїунрпго R
Я паехаў... днїсони нжкоб, рлд, өннотсв, : өрнпж
Соцки прэць мне пөвтып и ної жь, оивквр, r ўвтс
У першэй с'сэвнө, өнрм, отх и н, днїсө, вшүкдв, r отх
У дру...
У трөщй, с'сөкк, өннөдв, өн өвв, өнндрү, мвкдөвс

Як праўды шукаюць.

Як прастая праўда сгинула ў свеце
Дык праўды и з с'в'чкой шукаюць,
И золатам манюць и людзей скликаюць,
И Бога цалуюць, — а ўсё такі прэце
Як камень у воду, так праўда пропала!
Судоў парабили, начальстваў чы мала:
Пасредник и волас'ць, сынод и санаты,
Присутства и 'вокруг, управы, палаты,
А найбольш мировых, участковых и
Што ў поли кашення, што звездаў!
За тояж жыцьця цяпер трудная стала
У сведки ўлез'ци ни села ни рала
Ад суду да суду праз лега цягаца,
Так легка, што навет не треба старацца!
Раз еду я ў Вилно адведаць сынка,
Аже при дарозь пасецса кобыла,
Стаиць человек якисць ля млынка,
За млыном сука там брахала чы выла
И гдзес'ци „ратуйце“ крычала кабета
А мостам ляцела якаясь карэта.
И штож тут такая было? мне здаецца
Хто едзе, хто вые, хто може, дсмяецся!
(А мельник стаяў у дзвярэй и смяяўся!
Чаго ен смяецса, дык я не пытаўся!)
Минуўши той млын я еду ўжо лесом,
Ляжыць чалавек над кустом ля дороги
Бяз шапки и босы, так надтож убогий
Але я еду з'своим интересом,
Мне няма дзела больш ни до кога.

Лядачагаж люду ўсюду іосць многа!
Я оглянўся, аж гоницца хтос'ці,
Кличе: „Пастойце для Боскай милос'ці!...“
Стаў я, чакаю, аж іон и пытае:
Хто я, адкуль іосць и хто мяне знае?
И каже вярнуцца мне аж да млыну:
Сведкам урадник зве на гадзину,
Вярнуўся, гляджу, аж карэта у рэчце,
Мельник цяпер ужо ня смяецца,
Кабылу сотник цягне до стану,
Цырулик кроў кинуў абмокламу пану;
Дзюра на мосці так як на хату;
Два хлопцы ловаць сучку кудлату;
Баба стаіць у парваной спаднічэ
И кроў ей цячэ на руцэ и на лытцэ,
Вязуць и труп той зараз на возе,
Што я та видзеў лежучи при дарозе,
Пытаецца ратник мяне ды за с'ведка:
Чы мельник цкаваў, чы кричала кабетка?
Чы сучка парвала, а сучку чы били?
Чы видзеў што ў мосці мас'ціны пагнили?
Чы видзеў як мельник смяяўся?
Як пан с фурманом у карэці капаўся?
Як фурман утануў, а як пан ратаваўся?
Як злодзей цыкаўся з пад млыну да коні!
Як свиснуў кабылу и ляцеў на Рыкони.
Чы знаю хто то забиты валяўся!
И ким забиты да каб я признаўся,
Чы не я яго віоз, ды после уклаў?
Може меў гроши, може я их забраў?
(И дух мне заняў, сказаць слова ня мог!
Вот напасць на мяне, чысты крыж паслаў Бог!)
Чаму я не хацеў ратоваць фурмана?
Чаму майстра таго ня лавіў ля млына?
Чаму я ўцекаў што ледзь соцки нагнаў?
Протрымаў іон мяне целый дзень,

У судзе.

Довелася ж и мнѣ быць на велькім судзе (ят nol)
 На акружным судзе, гдзѣ ўсе ў грамадзе ўхэбп R
 Мужыки и паны, маскалібі жыды, нм адепн яждо
 Хто ў чым як папаў, ўсіо туды лив туды: нешрэн V
 Тут кажухи и шинель, и бурнос, лапсардаў, отурд V
 И сурдут и мундзер, а адзін быў и храк, шэрт V
 (Така куртка с хвастом) и бразыжка была, твар V
 Прышли ўсе и Пантурчыха навет прійшла, пыва яR
 Быў тут ксіондз, быў и поп, быў и рабін жыдоў,
 Тольки наш алиндар, той чагось не прійшоў, ўіс
 Самы суд за шырокі сеў стол, ў пяцярех R отш N
 Шосты ходзе сабе ўсе ў златых коўнерох, п іан R A
 Як дукат на дукат, так на их залаціць, сош вн жа
 (Каб я быў так богат не хацеў бы судзіць) вq от P
 Па адной старанѣ душчтарна сца сядзіць, втo r яR
 Па другой арештант, той што будучь судзіць, яд
 А прад им бяз палы, тольки хвосцік в сеўе — рн N
 Адвакат, што то меў бараніць, той сядзеў, днэqv V
 Арыштант гэты быў наш Пятрук Пантурок, отш N
 Что у пушы гдзесь меў потайны броварок, лэз в П
 А акцизнік Яськоў браў з няго кубана, дь ээвж ў N
 Дый даніос, дый злавіў, як той воўк барана, рн в E
 И акцызнік той быў, прысягаў са в іон жрот вн яR
 Як яму хтось донес, як сочуў іон пяць двіон, уш A
 Як каціоў там кипеў, як гдзе брага была,
 Як Пятрук не паспеў уцячи ад катла
 А брахаў, ўсіо брахаў и сябе ўсе хвалиў
 А того не сказаў як Пантурку доиў,
 Потым нас па адным стали ў суд выклікаць.
 Прысягаўшы на тым треба праўду сказаць!
 Тут пытаюць мяне, а тут жаль Пятрука; Бог!)
 И мояж у няго там пропала мука.
 И я думаў сабе выгнаць водки з вядро
 На вяселье дачки, (вот было бы дабро),
 Дык завез Пятруку дз'ве асьмины муки,

Дык як раз на той час наляцели круки,
Дык мяне повели у той д'ёс панятым,
Каб им два ня было и акцизникам тым!
Як спыталіся ў сых, прачиталі той ах,
Што злавіўса Пятрук (а набреханаж — страх)
Там такая стаіць, што і ў думцэ няма:
Паравік, змеевік і якаясь шляма...
Прачыталі ото і яще там папер;
Пагляджуж, кажу я, што та будзе цяпер?
Прасьцідацель сказаў: „пяць минут пярерыў“!
И ў камарку шыгнуў, толькі кеіонжку закрыўт
И усе поднялісь и пайшли, хто куды;
Я застаўся сядзець, усе роўна з нуды,
Як вярнуліся зноў, дык адзін той устаў,
Што сядзеў на концы и наиболее пытаў,
Паглядзеў на усих, як узяўся за стол,
Як зачаў іон крычаць: „прытакол, прытакол“!
И казну спаминаў и трубу и каціол,
И муку и мяшок, ды усе „прытакол“!
Я сиджу и дрыжу, каб мяне ня назваў,
Кали браз'ць! И я тут! А бодай ты пропаў!
Але хвали мяне, справедливим заве,
На Пантурку зыркне — як скацина раве:
Винават, винават, няхай плаце казне,
И ў турму и ў Сибир и яще кудысь пхне,
Гаварыў, гаварыў, ажна пиць захацеў,
Так як бульбу Пятра пасалиўши да зьёў,
А сказаць бы за што! За свае, за дабро,
Чалавек захацеў зрабіць водки з вядро;
Что за науда яму, каб іон свету не знаў,
Чы Пантурка зьёў блин, чы гарелки нагнаў?
Потым стаў выличаць свои страты акцыз;
Тый дык так бы зубами Пантурку загрыз!
Наличаў, наличаў, и двайну и трайну,
Як шынкар у карчме тваю чарку адну,
И начыне забраць и худобу прадаць,
Што ў казну, то ў казну и яще камусь даць.

Тысяч три там, чы што, наличиў іон пяни.
(У Пятраж хоць бы грош, ня то што ў кяшени.
Смачны жабе арэх, да зубоў! Бог ня даў,
Каб акцизник то меў, што ў Пантурки забраў;
Дзве казы прадали, ды сярмягу, ды воз,
И то брат адкупиў, ды на заўтра адвіоз).
Аж но щёрнеў той пан, што у куртце сядзеў;
Пятруку штось сказаў, акуляры надзеў,
Калиж крыкне — зыкне, аж затряс'ся той суд.
„Гдзе тут, каже, вина, чым Пятрук винен тут?
Што скацинку кармиў працаваным дабром,
Насиў брагу с двара на насидлах вядром?
Тут турму, тут и штраф для акцыза схавачь“...
Як зачаў гавариць, як зачаў бядаваць,
Дык Пятрук и не гнаў и у лесе ня быў,
А то я виноват, я сам гнаў и падбиў,
И даніос на яго... винават я увесь!
А бодай ты прапаў, а бодай цябе рэзь!
Як ката да гары, так іон дзела скруциў:
На мяне набрехаў, Пантурка зашыциў.
Я гляджу, што тут куц, прападу, як сука,
Бо мяшок таки мой, дык, маяж и мука
Кале дзверы „скрыпель“ а я шусць праз людзей,
Ды на двор, ды ў карчму да кабылы барджей;
Прыляцеў аж у дом, бурачкоў троху зьеў
Сказаў жонце, „маўчыж!“ Сам у лѣс паляцеў:
На тым мейсцы, гдзе быў браварок Пантурка,
Дай садзиць дзереўца, — аж амлела рука.
С'цежку махом заклаў и след той так закрыў,
Што нікто не познаў, гдзе и бровар, чы быў.
Ды и зноў ды на суд, а суду уж няма,
Тольки плачэ, клянець Пантурчиха сама.
Пантурка адвяли таки зараз ў астрог;
Той куртаты зашыт, як кадзидла памог.
Яж якое уцелеў ат суда на той час.
Каб же Бог не давіоў на той суд други раз!

Мая хата.

Беднаж мая хата рас'селася з краю
Меж пескоў, каменіоў ля самага гаю.
Ля самага бору, на бярежку лесу;
Нихто тут не трафи хоцьбы з інтэрэсу,
Як няма гарелкі, няма куска хлѣба,
Дык яки інтэрэс, каму сюды трэба?
Да хоць няма хлѣба, жабраваць ня буду,
Пражыву яккольвек ад працы ад туду!
Кепскаж мая хата падвалина сгнила
И душна и зимна, а мне яна мила;
Ня буду мяняцца хоцьбы и на замкі,
Калок свой милейшы, як чужыя клямкі.
На страсе мох вырос, на моху бярозка.
Мильшая мнѣ хата як чужая віоска.
Сваталиж мне ў прымы у новую хату
На зямлю ражайну и дзеўку багату;
Буду жыць, казалі, як якій пасэсар,
Ездзиць парай коні, як сам пан асэсар;
Да мнѣ даражейшы угол гэты гнілы,
Камень при дарозе, пясок ля магілы,
Як чужое поле, як дом мураваны!
Ня аддам за сурдūt каптан свой падраны.
Кликаліж у гос'ці и кличуць суседзі;
Ня пайду, ня трэба, бо кажуць заедзі
Ад чужого хлеба губы абсядаюць,
Што чужого прагнуць, то свае кідваюць.
Я ня кину хаты хоць вы мяне рэжце,
Не пайду да вас я хиба у арешце.
А хоць сілою навет адарваліб з дому,

Калис'ци вярнуўсяб, як мядзьведзь да лому.
Завалицца й хата, зарастуць пакося,
Усіоб я вярнуўся, хоць голы да босы!
Насек бы бервеняў, нацягаў бы моху,
Зноўбы склеціў хату яккольвек патроху,
Зрабіў бы камору, выкаваў бы жорны,
Усіож свой хлеб еўбы хоць бы сабе чорны!
Ну дык же атстаньце, на што я вам треба?
Чы каб ваш хлеб есьці, чы рабиць вам хлеба?

Бог ня роўна дзеле.

Як ня Бог сироты любе, але доли не дае.
Бацька Чым то дзеіцца на свеце,
Ну ды Што ня роўна дзелиць Бог?
З'дзецца Адзін ходзіць у саеце,
А чы У золаце з плеч да ног,
Я ра А другому каб прыкрытася
Цяжкі Хоць анучай велькі труд;
Як п Увесь як решата свеціцца
Пера Адны латы адзін бруд!
Буль Адзін мае хатаў многа
И пр А вяликих, касціол маў
И ск Увяс'ціб туды хоць Бога
Ни с И той бы з их не пашоў.
Хоць У другога ў сцяне дзюры,
А тут Вецер ходзіць, дым и с'нег
А тут Тут карова, с'віні, куры,...
Треб Тут пакута, тут и грэх!
И гар Гэты едзе у вагоне,
Еще Ціопла, мягка — толькі жыць!
Вот А ляціць, як вихар гоне.
Нясы А іон сабе толькі с'піць!
Чы п Той ў мяцелицу ў марозе,
Сеў Што аж вон яму прэ дух
Узяў Паўзе з клункам па дарозе
И за У снягу... ўвесь па брук!
Так я Гэты хлеба и ня знае
Кепск Толькі мяса ды пирог,
Кепск И сабакам выкідае
Чы т Усіо тое, што ня змог.

А той хлеб жуе з мякинкой, да лому;
Хліопче квас и лябяду, пакосы,
Живець разом и есць з с'винкай,
З каніом разом пьець ваду!
Аднаму дзiesiąтки — служки патроху,
Зарабляюць сотни сот;
Руки ў яго як падушки,
Як кисель дрыжыць живот!
Другиж сам аж на дзiesiąтак
Працуючы, лье свой пот,
А высахши, як аплатак,
Цянюсеньки — як той кнот.

Кепска будзе!

Як я толькі нарадз'іўся
Бацька сказаў: „кепска будзе!“
Ну дык жеж не памыліўся:
З'дэкавалісь Бог і людзі.
А чым кепска? бо на Марцы
Я радзіўся (пост праўдзівы,
Цяжкі месяц гаспадарце:
Як пражыў хто — будзе жывы).
Перееўся хлеб да крышкі,
Бульбы толькі як пасеяць,
И прыварку ані лыжкі,
И скаціна хоць развеець;
Ни саломкі, ня то сена,
Хоць бы на раз дз'ля скаціны,
А тут дроў ані палена,
А тут аще нарадзіны!...
Требаж бабе бохан хлеба
И гарелкіж треба пляжку,
Ещеж хрысьціць хлопца трэба...
Вот и думай як сярмяжку
Нясьці жыду пад заставу,
Чы прадаць каня, кароўку?
„Сеў, казаў іон, я на лаву,
Узяўшыся за галоўку,
И заплакаў, аж залиўся,
Так як бацьку пахаваўшы...
Кепска зрабіў што радзіўся,
Кепска будзе свет пазнаўшы!
Чы то слово йшло уроком,

Што сказаў у кепским часе,
 Чы хто кинуў таким вокам?...
 Ну и доляж удалася!
 И сбылосяж бацьки слова!
 Вот у тыдзень вязуць гэта
 Хрысьціць мяне да Макрова,
 Кумоў двое и кабета.
 У Аборках мост сарвала,
 А я быў чуць жывы слабы,
 Рада ў раду на тым стала,
 Што ахрысьцяць з вады бабы,
 З Бярэзыны жменьай вады,
 Кума сама занарнула,
 Пошатала сюды туды,
 Трейчы на мяне линула.
 „Вот и хрэст увесь тут, каже,
 И ксіондз хрысьці гэтак сама,
 Тольки еще чымсь памаже,
 А хлопцу ўсіо роўна яма!
 Хоцьбы жывым хоць давезіці,
 Каб дарогай не сканала,
 Скажуць — кепска вязла гдзесі,
 Або туга спавивала!
 Гэтак мяне пахрысьціўшы,
 Вязуць назад ўжо да матки,
 Вочы добра позалиўшы,
 Лед’ве унясли да хаткі,
 Закусиўшы тут, як трэба,
 Пакумалися и квита,
 Баба ўзяла бохан хлеба,
 Пляшку водки, торбу жыта,
 Разыйшліся и паснулі,
 Маткаж мяне калыхае,
 „Люли, шепче, сыноч, люли,
 А як зваць, сама ня знае,
 Вот на заўтра з базарня
 овок от ір

(А ўсе ў марцы трэбаж гэта
А разумная была кабета)
З таго гора бацька бедны
Стаў маркотны, як магила.
Было сядзиць такі бледны...
„Штож ты гэта нарабила?!“
Гэтак скаже и заплаче.
(Хто пачуе, хто забаче?)
Потым дай памалу сватаць;
Требаж, ведамо, жаницца,
Каб было каму палатаць
Каб было у што змяницца,
А так усе памарнела:
Куры, гуси, навет с'вини,
И с'виня дзяцей паела,
И карова марне гине...
У восень давай шукаць пары:
Ды ни водная ня хоче,
Адной б'дны, другой стары,
Трэцья чорт ве, што тароче:
„Аддай, каже, Алиндарку
Кудыколько хочь на людзе,
Сядзь на нашу гаспадарку,
Тагды выйду, добра будзе!“
Бацька кидаўсь зо тры тыдні,
Яще горэй жахурыўся
Праныў сяки такі злыдни,
Разлайдачыўся, распиўся,
И умер так под гародом,
Устрамиўшы ў плот галоўку!
Шапку найшли аж за бродам
И у шапце залатоўку.
А на заўтра привеў соцки,
Асесара, паноў трое.
Труп той зрэзали на кліюцки —
(А и ў марцыж было й тое!)

Мяне ціотка у вапэку
Узяўшы, трошки падрасцिला
Ды якомусь чалавеку
Як за сына адпус'цила.
Не за доўга зміорла ціотка:
Я стаў круглая сиротка,
Чы гдзе дною, чы начую
А ўсе бяду сваю чую
Пастухи з'бяруцца ў гаю
Пяюць песні ля бярозы,
А мне чагось, сам ня знаю
Смутна, цяжка, цякуць с'лезы.
Рос я гэтак за вочыма,
Ужо трейчы спавядаўся,
Кали зимой да войчыма
Да уратник заблудаўся.
Я сяджу сабе на печы,
Пляту лапци ўю аборы,
Іон паказуе праз плечы:
„Што то? сын твой, каже, хворы?“
„То ня сын“ Айчым мой каже:
Узяў сиротку; дзякуй Богу
Добре ўдаўся: позна ляже,
Рана ўстане и адлогу
Не запусце... спагадлівы;
Маю сына, хоць ня родны,
Ажаню, як буду жывы,
Будзе Богу й людзям годны!“
„А л'ёт сколько“ той пытае.
„Двадцать, каже, мусиць мае.“
„А зваць як?“ „Да Калиндарка!“
Як радзійся, гдзе хрыс'ціўся...
Писаў, писаў дый па'хваў!
Бацька яго угас'цили,
Дали торбочку гарэхаў...
Пос'ле таго так ня далей

Як у тыдзень и пасэсар, вхтош энрМ
 Шус'ць у хату (и з мадалей) шўрЕУ
 „А гдзе, каже, той пасэсар, можа іД
 Твой Линдарка, чы як з'ветса, ве яR
 Што ховаецца з лякрутства, д ве эН
 Пляцець лапцики на печэ? ўвтэ R
 Ашуканства, баламутства!“ эедт іР
 А ж ехаць меў па дровы, рд ээў А
 Бацька клінуў, іду ў хату. ххўтэП
 А пасэсар той здаровы. ннэп адоіRП
 Лясь мне ў морду, потым тату, м А
 Яж узяў яго за грудзи жрп шнўмС
 И пихнуў лыбом у дзверы. ст R эор
 Іон як раўкне: „Гэй вы людзи ожў
 Тут разбой! — Примице меры! нпльК
 Тут рыштант, брадзяга скрытык вД
 Вот и лоб калісь быў брыты, дрэ R
 Вяжи ўсех, нараджайся шпел. үтRП
 Мяне лясь! „ты хто? — зазнайся!“ І
 „Скалиндар, кажу, сярота!“ эт отШ
 Пацягнулі на дорозе шнўэ рн от
 Завязалі ў варота, эед. үжтоээ ўрЕУ
 Мыж спынуліся ў астрозел. ў эфдР
 Астрог, братцы, паглядзеўшы внаР
 Мимаходам, выглядае... шнўпээ эН
 И ничога. Ушак ня еўшы внаэ оняМ
 И ў астрозе ня бывае, ээ R оінжаА
 Але лепшы ў хаце голад, доэ тэл А
 У дарозе велькі холад, жоэ тэл А
 Найцяжейша праца ў полі, влдвД
 Як у той астрожной доли! шнўэ А
 Видзеў пташку я у клетэ, эедвэ яR
 Як голоўкой поты бьетса, шнўпээ ўнспП
 Аж скрыделкам затрапаче, R вжшнБ
 И сканае... жыць ня хоче. эдот нпльД
 Раз лисицу адкапаўшы эдот эпльП

Привязали мы да жола: мрѣоіпѣ Н
 Сталаж грызци што напаўшы, мрд У
 Сабе бруха распарола, в рѣпльжымѣ
 Растрыбушылась на час'ци, рѣнмоі Ш
 Каб ня жыць так, хоць прапас'ци. Н
 Нашто... гадзину, мядзянку ут ідж R
 Пус'ци ў шклянноё начыне, лвѣпѣѣ Э
 Сама сябе бяз прастанку вп моі P
 Будзе жалиць, поки згине! вп ъжѣѣ
 Як ужо ж скацина тая, ужнѣ мнѣвт У
 Або гадзина праклята ў мѣднѣѣ N
 И та цану воли знае, в р рѣѣдѣѣѣ A
 Штож для нашаго то брата, нѣдрп Т
 Меўшы розум не скацины, мудѣп R
 Як знаць волю мы павинны? доѣ N
 А ў астрозеж няма доли, рѣѣдрп A
 Ни ў чом няма и нікому! ш бѣѣѣ R
 У жалезе тыя д'зверы, оіпѣѣѣ э M
 Пры д'зверах стаяць жалнеры ѣд э N
 А народ усе сярдзеты, нѣѣжѣѣ ўнѣѣ
 Так як бы яще нясыты рѣѣѣѣ оіпѣѣ
 Людзких сліозаў, муки, ш ѣѣѣѣ N
 Не гаворыць помаленьку, ш рѣѣѣѣ N
 А ўсе зыкам, а ўсіо з лайкай, ѣ ѣѣ
 А ўсе з боям, ўсе з полайкай. в ѣѣѣѣ
 У дзядзинец нас як пхнулі, вѣ тѣѣѣ
 Дзвярми тымі як грухнулі, вѣ ѣѣѣѣ
 Дык и с'вет мнѣ тым закрыўся, вѣѣѣѣ P
 Як бы ў труну забіўся... ѣѣѣѣ в P
 Зараз старшы ўзяў за плечы, ѣѣѣѣ ѣѣ D
 Хляснуў трэйчы, так бязірэны, ѣ ѣѣ N
 Ключы кинуў, „у халодну!“ ѣт ідж R
 И аблаяў матку родну, нрпт нн эѣѣ T
 Нас пхнулі, як у яму рѣѣѣѣѣѣ ѣѣѣѣ
 У ціомну хату чварагранну, ѣѣѣѣѣѣ ѣѣ N
 Дали хлеба, вады мѣру ѣѣ ѣѣѣѣ U

И запіорли, як за веру
У цямницях кались гэта
Замыкаліся ад с'вета.
Ціомна, зимна... прытулицса
Няма куды! А каганец
Якбы губка, тольки тлицса...
Заспевали мы ражанец:
Пяіом, плачем, аж галосим,
Божай ласки праўды просим!
У таким енку, са слязами
И паснулі ў той яме!
Абудзійся я з здзивеня:
Глядзиць ў щелочку прамене!
Я падумаў: ласкаж Божа
И сюды пралез'ци може?
Аглядаюся вакола
Як бы шукаў и тут Бога,
Мне зрабілося вясіола,
Не баюся я нікога,
Знаў ражанец „Буг уцечка“
Бляю сабе як авечка,
Кали браз'ць ключом у дзвери
И крычыць хтось: „Гэй вы зверы
„Вы бунтоўники, паскуды,
„Выбирайцеся атсюды
„Тут важнейшим треба сес'ци,
„Вас у общу здадзим гдзес'ци“
Павяли нас аж на гору...
Па якомусь калидору...
Дз'веры, дз'веры, ў дз'верах дз'юрка
И у каждой же хвигурка
Якбы таяж выглядае,
Гдзе ни глянеш, ўсіо тае:
Блищаць вочы, твар як глина,
И абросшы, як скацина...
У турме, як у тым гробе,

У адну твар ўсех паробе!
Ишли, ишли гэтак з гони...
А смрод такі, што ад воні
Мне аж дух ў грудзях с'піорла,
Якбы цис'не хто за горла.
Тут нам хату паказали
Упус'цили, развязали,
Вады дали, трохи хлеба
И заперли зноў як треба.
Тут народу шмат сядзела.
Глянуп я — душа самлела:
Як падушкі у них твары,
У хаце пуста, толькі нары,
Ляжаць ўсе, з нас рахочуць,
Навет мейсца даць ня хочуць.
„Давай, каже, хоць на пляжку,
„А ня даўшы, дык парашку,
„Усіогды ты выносиць мусиш,
„А ўжо хлеба ды ня ўкусиш;
„Мы табе набьем аскому,
„Пакуль вернешся да дому!“
Я спалохаўся, баюся.
Войче наш, кажу, малюся...
Бог даў спомниць: залатоўка
Гдзесь была ў кашулі ўшыта,
Што дала калісь жыдоўка,
Што падвез у млын ей жыта.
Живо зарваў тую лату,
Кинуў злоты той на хату...
И ня ўгледзеў як хапіли,
Толькі видзеў водку пили.
Тагды стали нас пытацца
Чы застаўся хто ў хатцэ,
Адкуль, за што посадзили,
Па яким турмам хадзили?
Иншы учыць, на пытання

Якая даць паказаня: ў дзят ундэ У
 Кажы, кажець, знаць ня знаю, яшн
 Чый я іосць, з якога краю, додро А
 Малым быўшы сляных водзій, энМ
 А падросшы і сам бродзій, ш іоджR
 Ня прыписаны да сказкі, вх мен тўТ
 И так жыву з Божай ласкі, нн ўупУ
 Бог — мой бацька — зямля матка: В
 „Знаць ня знаю“ — ўся гадка! ве N
 Так да Марца сядзим циха, одвн тўТ
 Ня чуваць добра, ні лиха, r ўннрГ
 А у Марцы шлюць бумагу, ўдвп яR
 Каб дастаўляна бродзягу, ўпн эдвх У
 Супраціўніка ўласці, ж эў аджжрП
 Улажэння першай часці, ннм тэввН
 Што мянуецся „Линдарам“ я йвввД „
 Ды йще бьенца з асэсарам, вд рн А „
 Ды каб быў ў лаіцьцух закуты, іс ісУ „
 На нагах каб былі пугы, вх ожў А „
 Праважасцелі каб срогі, ннэодвт яМ „
 Каб ня сходзілі з дарогі, алўквП „
 А каб проста да пачала, ўвходвпс R
 И чы мала там пісала! шнн эрнйВ
 Вот на заўтра рана, рана ўвд тоБ
 Нам адзежка наша дана, врд эсэдГ
 Паскідалі мы сярмягі, ж вввд отШ
 Салдат ўзяў дзве бумагі, адвп отШ
 Нас звязалі і ў дарогу, вврдвэ овнЖ
 Я падумаў: дзякуй Богу! оле ўннйИ
 Хоць нас солнышко сагрэе, тўт рнН
 Вецерочек нас абвее, ўэедня кяпоТ
 Може дожджык срыбны змоче, дтвТ
 Може птачка засвяргоче? ўвтэвэ яР
 Аж заплакаў я зрадзёўшы! алўквД А
 От, здаецца, і ня еўшы тўт мяжр вП
 Быў бы сыты на свабодзе, рў яшнН

Записаў мяне у сказку...

Што Як той кролик у гародзе.

Ня Тут, здаецца, і сканаўбы,

Так За свабоду жыццёб даўбы.

Пры Скаўроначки Бога хваляць,

Пазб А і солнышко прыгрэла;

Кож Аж мне ў душы паяснела.

Як Да палудня ішли гэтак

Як Пры дарозе шмат і кветак,

Пака То прасисак, то сасонка

И Выгрэвае Боже слонка!

Шт Так над вечер ў месцы стали,

Так У халоднай начавали,

Як Была позна. Заўтра зраня

Вес Як раз у дзень Звяставаня,

Аса Кличуць мяне да дапросу,

Чло (Задаваць ужо чосу!)

Яки Той судзебник маладзеньки,

И Таки быстры, хоць маленьки,

Пас Усіо пытаецца, ды пише,

У И нагой усе калыше.

Дзя И спытаўся мяне, хто я,

У Я і ўспомніў сабе тоя,

Як Як выўчыў той з астрога:

„Знаць ня знаю я нічога!“

И И старога тут клікнулі,

Папыталіся, раскулі

И И да дому навярнулі.

А мне каже: „Ты, брадзяжка,

„Сакрыў зване, будзе цяжка:

„Сорак розаг, потым роты!

„Скажи лепей, адкуль, хто ты.“

А ўсіо пише, пише, пише

И И нагой усіо калыше.

Писаў, писаў, даў другому

И И сам пашоў кудысь з дому;

Мяне зноў же да астрогу;

Тольки цяпер, дзякуй Богу,
Адзиноки я застаўся.
Айчым плакаў як жагнаўся.
„Помни, каже, мяне сыну,
„А я хіба што сам згину,
„А цябе вярну да віоски,
„Хібаб ужо гнеў быў Боски,
„Абоб праўда гдзес'ці змюрла!
„Вырву цябе им и з горла:
„Бог паможе, проци силы
„Праўда выйдзе як з магілы!“
Сказаў гэта, пакланиўся,
Ды и зноў с'ляз'ми залийся.
И мне стала ў вочах цмяна,
Защымела ў серцы рана,
Якбы штосьці адарвала,
Сам ня знаю, што мне стала!
Кали гляну, ачунеўшы,
Я ў шпитали захварэўшы...
Галава мая абрыта,
Твар вадой, чы чым аблита
А пиць хочыцца, здаецца,
Рэчкуб выпіў, каб пры рэчцэ!
Так пралежаў я тры тыдні,
Прадаў ўсе сваи злыдни,
Надта есьці стаў па многу
И паправіўсь, дзякуй Богу!
Яж тут ляжу и ни рэчы
Што там стары гаспадарэ;
А іон торбу ўзяў на плечы,
Па начальству просьбы жарэ!
Трэйчы Вильню, сем раз Лиду,
Іон адведаў, Трэбаж ведаць —
Присягнуў, паки я выду,
Навет дома ня абедаць!
Раздабыў усе паперы,

Записаў мяне у сказку...

Што і бацькаб може щеры

Ня зрабіў такую ласку

Так ў восень, ў замарозкі

Прывялі мяне да віоскі,

Пазбіралі шмат суседаў!...

Кожны гаварыў, што ведаў:

Як я тут, калі радзіўся,

Як і бацька мой жаниўся?

Паказалі ўсіо чыста

І што імя мне „Каліста“,

Што завуць мяне „Линдарка“

Так на смех, што чыста гол,

Як линдар, што на хвальварку:

Весь маіонтак: іон ды вол.

Асэсар быў ужо новы,

Човек так ничога,

Якись цихи, няздаровы

І цярпলивы, хвалиць Бога!

Пас'ле таго праз пол' году

У марцыж мяне на свабоду,

Дзякуй Богу адпус'цили.

У той дзень, як і хрыс'цили.

У вастрозь.

Паперы прышли ў турму з акружнаго
Што зараз зачнецца суд послѣ Каляд.
Сядзелаж там нашаго брата и многа,
Было а нявинных памежы нас шмат!
Быў пан, што у банку краў грошы чужыя,
Быў писар, што выдаў паперы благія...
Я сам тут сядзеў, а за што каб спыталі,
Дык яб ня сказаў и яны бы ня знали.
А писано так, што „страбиў жывы знак“ —
Калок на капцы (быў гнилы, як бурак)
Пры поли маим мне стырчаў, як скула,
Наехаў кабылой и слуп той звярнула.
Кабже люльку было палиць чым ня кресаўшы,
Агонь разлажыў, той калок пашапаўшы.
Прыехаў да дому, посѣяўшы грэчку,
Закинуў кабыле, забраўся на печку,
На заўтра, праспаўшыся добра, ў ранку,
Завець мяне сотник, стукнуўшы па ганку,
Уратник скликае людзей аж на поле,
Писаць там штось трэба яму ў пратаколѣ.
Пайшоўшы гляджу я, аж іон штось пытае:
„Чыя то граница и грэчка от тая?
„Хто слуп осмялиўся спалиць самопраўна?
„Кали то было? Ци даўно, ци ня даўна?“ —
Уратник же пише, а я дык с’мяюся,
Кажу: „Ох муси надта цябе дык баюся!
Пытаю: „Ци брат твой, ци бацька гниляк,
„Што ўзяўся писаць пратакол щера так?
„Ци може той кол тольки іосць твой зямляк?

може вялики якись быў начал,
ци спраўник, ци больше яще ганарал?
Прыблуда! Схавайся, адкуль ты прышоў,
нас ужо досыць таких прыбышоў,
кажны гніе, бо як кол тут убіўся
зрублены пень там згніе, гдзе радзіўся.
Абыла мая дык ўсех вас паверне
Не то што чапаць, але тольки як перне!
людзи рыгочуць, зышоўшыся з хат,
кожны ўтапиць бы уратника рад.
іон дыки тоя, што я кажу, пише,
руги раз спытае, чаго ня паслыше,
янеж еще болей ды смелас'ць бярэ.
дзядзька мой близка загоны арэ:
ж бич яго ўзяўшы, ды ззаду зайшоў,
ратнику трэйчы як дам меж ушоў,
ж іон закрычаў: „калавур, тут разбой!“
зноў записаў, ўзяў паперы з сабой,
сеў на каня, даў аж пыл закурэў,
арод же за с'меху ўвесь аж памлеў.
мяіється сабе, а таго няўдагад,
ратник — начальник, ня то, што наш брат.
тыдзень же сотник павестки прыпіор,
аб мы ўсе заўтра з'явіліся ў двор:
т пан прыляцеў аж на тройцэ з званком,
спытываць будзе пад строги закон.
т некуды дзецса, на заўтра чуць с'вет,
ужчын з два дзесятки, дванас'це кабет,
дзіом да двара, за малым ня д'ве мили,
дзіом, а чаго? Каб мы знали, хоць с'нили!
зін каже, выйшоў то пэўне указ,
аб скинуць падатки якія из нас;
руги, што зямли дададуць, ци аброк
руюць за прошлы, ци гэты хоць рок,
уць бабы, што бискупа вернуць и зноў,
може биць розгами будуць паноў,

За тоя, што немцам ўсіо прадали
И надта на шмат, што далгоў завяли—
У банках ўсе аж па вушы сядзяць,
Кидаюць двары, на Парыжу глядзяць;
Усе пушчы з'мяли ў жидоўски кяшень.
И живуць так без заўтра, абы з дня ды на дзен
Нихто ня згадаў, чаго кличуць ў двор,
Нихто ня паняў, што то сотник прыпіор!
Прыходзили ў двор, — той начальник іос'ць тут
Выходзе да нас, апрануўшы сурдут,
Пытаецса так: „А за што вы, ребята,
„Уратника здули, ледзь трапиў да хаты?“
„За тоя, мы кажем, што надта іон ласы,
„Што любе яешню, курей и кялбасы,
„Унадзиўся надто іон лазиць па хатах,
„Ды нюхаць, каторый муж служэ ў салдатах;
„С'виніой гаспадаре у нашым гародзе,
„Праз дз'веры ўлазе, праз вокны выходзе,
„Ды надто цикавы, каторы што мае,
„Ня то што ў свирны, ў кяшень заглядае;
„На поле слупки, и да их яму наўда,
„Тагож ня утрапи, гдзе крыўда, гдзе праўда;
„Іон гад, каб писаць, а рабиць ниц ня робе,
„А нам дык іон так, як той кашель ў хваробе“.
Мыз гэтак лапочем, а іон усе пишэ,
Пытаецса тольки, а сам як ня слыше;
А потым читае: „Такіе то людзи
„Уратника били, цягали за грудзи;
„Прызналися сами и як и чым били,
„И знали сами, што закон праступили,
„Супроци начальства законной ўлас'ци
„И змовились віоской уратника ўклас'ци!
„Зачынщык же я, — або я той калок
„Спалиў, а других я ў бунт увалок.
„Дык мяне ў восторг той же час запярци
„И судзиць найсражей па вяликой стаці“!

Чытае іон гэтак, а мне дык здаецца:
Іон з нашага брата і з праўды смяецца,
Бо ў законе ўсе роўны і пан і мужык,
А штож то уратник за велькі индык?
Як іон каго трэсне, так гэта нічога,
Ягож ня даткни, так як Юрья Святога!
То так думаў я ажно вышла ня тоя;
Уратник на службе, то дзела другая:
Тагды сцяражы ты яго як той скулы,
Бо іон то ня іон, а то іосць артыкулы,
Раздзелы, стаці і ўсе зводы закона!
Мужык же наш брат, той ўсюды варона.
Здалосяж мнѣ так, што ці дурню ці шельме,
Ці хитры іон будзе, богаты хоць вельме,
Мундзир хоць надзенець, жупан хоцьбы новы,
А дурням же будзе дурны безгаловы;
А шельму же нюхам пачуе сабака
І ўсюды для шельмы чесць будзе еднака,
І прыказкаж каже, што Бог ня цяля,
Су сей грамады познаець круцеля!
Законыж — а думачкі нашага брата,
Як ноч, а то дзень; гэта будні, то с'вята.
Вот гэтых законаў пазнаць я ня мог
За гэтож цяпер я й папаўся ў астрог.
Цяпер ужо тут дык мне вочы праціорли,
Пазнаў я... й бацькову хату заціорли...
Отож завуць і мяне на той суд,
Учыць шанаваць і начальства і кнут,
І слуп, што гниець стоячы ля дарог,
Бо начал, кнут і слуп то даў Бог!
што баб моньяв роімў оты, бес яр так шнвт
трое больш шнвт н ноі ншт, ноі рэуждлгтыл
то за штмонувэнд з шнвт н зва жннжкшт
зыкиж доу жнвожтнд вдукужткнждот рэшувдух
ниак да бблатенржк нлэд, штны рсв нлэд А
адто шмат маладшоі ннржмгнл ншсв вл нжл
Чараўниц а і зводняў, старых,

Быў у чысцы.

Раз ў дзень задушны, як раз а паўночы,
Иду я да дому... а ціомна и выюга
Не каб залиўшы заўсім ужо вочы,
Але так ў меру падвыпиўшы туга;
Иду и мяркую: ци то цяпер шас'це,
Як паноў ня стала, ци то была доля?
И личу на пальцах: панщизны дванас'це
А гадоў до тридцаць як настала воля...
Там быў эконо́м, камисар и цивун,
Намес'ник, ляс'ничы, хмистрыня, паны;
И кожны меў права ўзяць за бизун,
И кожны меў права да нашей спины...
А цяпер...? Ой штосьци кепска выходзе,
Цяперь ци ня болей настала паноў,
Не надта свабодна ў гэтай свабодзе.
И давай я личыць паноў новых зноў:
Стараста, соцки, писар, старшына,
Пасрэ́дник, урадник, асэсар и суд,
Зъезд, миравы, присутства и сход...
Аж паднялася са страху чупрына,
Аж пальцаў ня стала на весь гэты шот.
А пальцамиж трэба кармиць гэты люд!...
Иду... кали шус'ць, як маланкой спалиць,
Стаиць так як раз, што ўміор аканом.
Прыгледжуся: іон, тыки іон и стаиць,
И стрыжаных вус и стаиць з бизуном...
Схудаўшыся тольки: скура ды кос'ць.
А белы весь чысты, белы як с'нег,
Тольки на сэрцы плямачки іос'ць

И плямки на пальцах — мусиць то грэх?.. лт элА
 Брацику, каже, браце Мацей, рн тут ўожижум Е
 Ратуй маю грэшную душу во жид шалоо оісў А
 З чысца з рук подлых чарцей, ппррідь нлмге вН
 Альбо на веки загнуць я мушу! н тэя'о йот вН
 Дваццаць пяць лет, што ў чысцы я піокся, нлп А
 Усе грахи выдуў, ўсех же адрокся нхриваырдп эрд
 Тольки на сэрцы вот грэх, як смала, л — шннрлТ
 Прылип да мяне и ня змыты; в мрлшнд трор А
 То за жонку тваю, саграшыў, як жыла, д мврнд
 За цябе, што нявинне быў биты, н эшврдк удром
 Ох, идзи ты са мной, зачарпнуўшы вады, н жүтЭ
 Аж да чысца таго, аж на дне, нвотрор нлп жвТ
 И выбач ты мяне, што як быў малады, нлп мвТ
 Твая жонка — краса спадабалася мне, шовістрмыВ
 И палей ты вадой мне на серце, Мацей, ұльмэ А
 Буду Бога малиць за цябе, за дзяцей. ! ннэмвж А
 Я заплакаў с жалю, але думаю: дос'ць жэп ў оісў
 Нацярпеўся и іон, бо лазе што жывы, лот оісў А
 Этак ссох ад агню — тольки скура ды косць. тут
 Пайду ў чысцець я той, пагляджу на дзивы! лт Н
 И дзивыж, браце мой, у тым чысцу, але! уд от R
 Черци кормяць смалой и гатуюць ў смале, в нлвў
 И цягаюць и рвуць, запрагаюць у воз, отн трор
 Кручком цягнуць кишки и зубами за нос, ұнлвпвЕ
 Вочы палюць ражном, пазурами рвуць лтвар. рд А
 Скрабуць скуру нажам, як на боты тавар, н жид
 И кагож тут няма? тут и пан и жабрак, лт'с вэ А
 Генерал и салдат, аканом и мужык. эрдумж нрорВ
 А што баб и дзявок — сказаць так — вбвд тут А
 У трое больш, як мушын іос'ць на лико, лвт нд
 Хто за што, а як баб — дык найбольш заязык. л
 Языкиж доўжыни так як добры ручник. в отн др
 И нияк да б'бла прапалиць ня магуць. тэ мавнвтЭ
 Надто шмат маладых, што дурылит мужоў; д мвТ
 Чараўниц а и зводняў старых,

Тут я шмат и знаіомых найшоў,
Але так ня чапаў ужо их. —
З мужыкоў тут ня надта каб шмат,
А ўсіо больш дык багатых паноў.
На зямлі адцярпеўшы наш брат
На той с'вет як па масле пашоў,
А панам дык и трудна цярпець
Бяз прывычки дык стогнуць, аж страх!
Гляніш — пан як здаецца мядзьведзь,
А чорт дышлям запрог и трах — тарарах,
Бичам бье, рожнам паре у тыл,
Морду круце на бок и за кудлы трасе;
Стук и крык, аж вихор круце пыл,
Так пан чортовы воз той нясе.
Там паны й муруюць й аруць,
Вымятаюць и с'вини пасуць
А смалу дык як мід там жаруць
А камення як горы нясуць;
Усіо ў пекле каб дно як зрабиць,
А ўсіо толку няма з их работы нигдзе:
Тут яны робяць ўсіо, абы збыць,
И там им гэтак работа идзе.
Я то думаў, што ксяндзоў тут няма,
Кали зырк, аж и ксіондз тут сядзиць:
Чорт яго аблажыў грашыма,
Запалиў у грашах тых и ксіондз так гарыць.
А други дык висиць, але як?
Дык и стыдно мне вам гаварыць,
А са стыду чырвоны, як рак,
Вочы жмурэ, як кот и гарыць.
А тут баба яго так кляне,
Ды так лае з астатних же слоў,
Што каб гэтак хто лаяў мяне
Яб яго з с'вету даўно перевіоў.
Станавы, старшына и тый мут
Тым дык чорт ўсіо грошы збярэ

Круце ц'вiорды круцель, або жмут,
ды у горла затре и даўбешкай пяре.
Парасинам, ци чым там палиў
жмут той у горле агніом запалиў...
леж й іос'ць там народу, аж цьма!
роду усякаго и стану и веку.
то ня тыў на зямли, таго тут нямя.
ляхай Бог сцяраже там быць чалавеку!
ведзь я прайшоў аж у тую кануру
дзе аконом Бизуньски цярпиць:
порт и яго запрагае у фуру;
пацеўшы б'дны, а енче: „дай пиць!“
брызнуў крапидлам на твар,
он аж зрадзеў, як дзиця,
як хапиўся рукой за той каламар,
што ўзяў я з вадой яму для пиця,
дык высохла зараз вада аж да дна;
он стау таки с'ветлы, як гэта дымок,
стаў никнуць, засталася пара адна,
і зник так як никне на сонцы аблок. —
ня помниў, як вышеў я с чысцу таго,
трачхнуўся ў хаце на печы аж дніом,
усе кругом плачуць, ня ведаць чаго,
а пале мяне, дык так як агніом!
тращыць галава, баляць усе кос'ци,
і надта вады зажадалася пиць. —
напиўся и зноў паў я ў млос'ци!...
от давлялосяж у чысцы мне быць.

эмале ўпаші някў А
эніс дв рэпвнввд к
...пгоп, пгоп, жоня, пгоп
...пгоп, пгоп, жоня, пгоп
моняп пльк шэздў эжом
: монвтпнпж мнпнлрв пд
пнпд мээдў хыжкў ошдоп

Калысанка.

Люли, сынок, люли, люли!
Усе курачки паснули,
Ой паснули и курчатки
Пад скрыдэлкам сваей матки
А ты чагож ня спиш сынку
Як бы чуў лиху гадзинку?
Може будзеш калі панам
Ци вяликим капітанам,
А як матка прыйдзе ў гос'ці,
Ой то будзе ей радосці...
Сядзе матка ў кут на лаве,
Сын хлеб — соль прад ей паставе,
Ручкі, ножкі пацалуе,
Памилуе, пажалуе
Пачастуе мядком сытным
Блинком мяконьким падситным
Пиражочкам и з начынкай
Верешчаккай гарачынькай...
Люли сынок, люли, люли!
Бо — ўжо — курачки паснулі.
Ой, то будзе рада матка
Хоць и простая салдатка,
А усякі шапку здыме,
Як дазнаецца аб сыне.
Люли, сынок, люли, люли...
Бо ўжо курачки паснулі.
Може будзеш калі паном,
Ци вяликим капітаном:
Людцоў Божых будзем бици

Панская ласка.

Густой пушай у марозе,
Ехаў раз багаты пан,
Аж разбойник пры дарозе
Затрымаў рыдван;
Усіо забраў з грашми ў калеце
Забраў ўсю прыладу,
У панскай сеў сабе кареце.
А пан бяжыць з заду!
Мароз пале пану ноги,
Ц'ела разбирае,
А тут шмат яще дароги,
А тут дух займае.
Пан разбойника благае
Ратаваць ад с'мерци:
Литас'цивым абзывае,
Абы ня умерци.
И разбойник злитаваўся:
Кажушок даў пану
Пасталы, што абуваўся
Выкинуў з рыдвану.
Со слязми пан бандыце
Цалаваў у бруха,
Што оцалиў яму жыце
Кавалкам Кажуха
Абецаўся и малиця
За яго и дзетак,
Славиць добраць и дзивицца,
Што іон зрабиў гэтак.
Ой ня першы то бандыта,
И пан ня астатни,
Што дабро усіо здабыта,
Тольки крыўдай братней.
А тагды ужо для славы
Кине хоць объедки
Вот и будзе пан ласкавы
Литас'цивы, рэдки.

И цяче, и гніе, и крывая,
У сяредзинѣ гной, и стаиць на гнаю
И дзивилюся я сам як трыбае
Не дзивиуйся панок як жыву

Мне ніхто не паном будавань.

Хоць лянявуць, а магу с'...

Ахвяра.

Малисяж бабулька да Бога
Каб я панам ніколи ня быў!
Ня жадаў бы ніколи нічога,
Сваіо дзела, як трэба рабіў.
Каб прад меньшим носу ня драў,
А прад большим ня корчыў с'спины,
Каб грэх свой прад сабой пазнаў,
У других каб ня видзеў вины;
Чужых жон каб ня віоў да граху
А сваю каб як трэба любіў,
Каб мне дзеци были ў слуху,
Каб людзей прызнаваў за братоў,
А багацтво свае меў за их
Каб за край умярци быў гатоў,
Каб ня прагнуў айчызны чужых.
Каб я Бога сваго не акпиў,
Каб ня здрадзиў за грошы свой люд,
Каб сваго дабра ня прапиў,
И ни за што ня меў чужы труд.
Каб на двойчы мне грошы ня браць,
За праданы кусочек рали,
Каб сваю мне зямельку араць
И умерци на ей хоць кали.
Дык прасиж ты у Бога, мали,
Каб я паном ніколи ня быў.

Даруй, што...

Абмацкам...

Видзючы...

...

...

Не цурайся.

Не цурайся мяне, паничок,
Што далонь пакрываюць мазоли;
Мазоль — працавитых значок,
Не заразиць цябе іон николи.
То мадаль за труды и за муку,
Ня хвароба якая з заразы.
Ня стыдайся падаць ты мне руку,
Бо на гэтай руце няма сказы!
Эй с'мялей адкрывай галаву,
На паклон мой табе да зямлі;
Я тваей галавы ня зарву
И маея вы, паны, ня ўзяли.
Ня ўцякай ад маея ты сярмяги,
Мне ня стыдна у ней ани чуць,
Вот твой храк я ня меўбы адваги —
Чортоў храк — на сябе апрануць.
На кашулю глядзиш крывым вокам,
Што ў хаце мне бабы пашыли,
Прапацела іана маим сокам,
Цэлы тыдзень яе не памыли...
А тваяж? Як той с'нег, як папер.
И пацеў, хто и ткаў и бялиў,
И хто мыў и хто праў, а цяпер
Ты той пот на сябе ўзвалиў.
У кашули той мне былоб стыдна,
Што ня сам на яе гараваў,
Хоць бялейша яна, не завидна —
Ня вазьму, хоцьбы ты дараваў.
А кинь вокам на хату маю:

И цяче, и гніе, и кривая,
У сярэдинѣ гной, и стаиць на гнаю
И дзійлюся я сам як трывае.
Не дзівуйся панок як жыву
Мне ніхто не памог будаваць.
Хоць ляным у свеце сльву,
А магу с'вет кармиць, гадаваць.
Тыж пазнаў, што ў ксіонжках стаиць;
А там розуму шмат ад вякоў,
И ўсе можем па ксіонжках рабиць;
А гдзеж ксіонжка для нас, мужыкоў?
Гдзеж нам розуму толькі набраць,
Знаим толькі загон ды саху,
Знаим толькі як касиць и араць
Ды й жывіом мы ў Божым страху.
Каб умеў кераваць я пяром,
Я бы ксіонжку зчыркаў, як папар
И аб тым, як мы сеем, аром,
И як косим и жніом Божы дар.
Можеб ты прачытаў той грызмол
И да працы набраў бы ахвоты,
Шанаваўбы мужыцки мазоль,
Ня цураўсяб мужыцкой бядоты,
И падаў бы руку мне с'ляпому,
И давеў бы мяне да дароги:
Не блудзиўбы и я с'рад лому
И калючак, што ранняць мне ноги.
Ой ранняць и ноги и сэрцэ
У сэрцы ненавис'ць, злос'ць родзяць,
Дзяржаць у сваей паняверцэ
Да здрады вядуць, ад праўды адводзяць.
Даруй же с'ляпому, што ходзи іон крива,
Даруй, што ня видзе, хоць плаче.
Абмацкам ходзяць с'ляпые — ня дзива,
Видзючыж ў яму як скаче.

За тысячу миль, вун аж куды.

Свая зямля.

О памагае земля шмат
У каждой хваробѣ свая!
Яж ня стары запасны салдат,
А гэта видзеў добрэ и я!
Наша віоска „Салавичы“ звецца
Были унхяты калісьці дзяды,
Добрая віоска: стаіць пры рэчцэ
И жывуць людцы у нас без бяды
На дровы ня трудна, и выганы іосць
Але за веру дык цярпели ня мала,
Асэсар зганяе, здзирае и муче нас досць,
А поп сабе также дзярець з нас бывала,
И як тольки, бывало, званар той задзвоне,
Дык тут як з зямлі асэсар тыц!
И гвалтам з хат цягне, ў цэркву гоне,
Проста у свеце ня можна жыць.
Але нядоўга народ прихитрыўся:
Кожны ў нядзелю ранинька ўстане.
Апрануўся, абуйся, памыўся
И марш ў лес, як паны на паўстане.
А там ў пушчы гдзекольвек збяруцца,
Чытаюць мадлитвы и плачуць шыра;
Сконьчаць малицца и разыдуцца,
Вот и ўся их была вера.
Сами сябе хрысцили з вады,
Жанилися так, што без шлюбу...
И многа, многа было з тым бяды
И многа людзей йшло на згубу!
Прышлася калейка мая у салдаты;
У волас'ці нашай прымали.
Ведама, плачуць ўсе з нашай хаты
А и чужыя с'лязами жагналі.
Матка шкаплерык дала на дарогу
Блиначкаў з цэду з сланинай,

Я памалиўся нашаму Богу
И еду ў набор той з старшыной.
И чуў што ў чужой старане,
Надто маркотна па родной зямлі;
А серцэ млее, што возьмуць мяне!
Не дарма старшына с салдатам прышли,
Плачу я слезна и думаю так:
Зямли и з сабой мне можна ўзяць...
Узяў ў кяшень так грудку з кулак,
И полягчела зараз, як слова сказаць!
Здали ў салдаты: „Ступай прысягаць на верносць!“
„Ой не, кажу пане,
Я католик — гатоў памагаць
И людзям и цару даю обяцане,
Але прад Богом сваим, у кас'цэле,
Як Бог прыказаў, ў сваей веры!
Бо Бог у мяне ў серцы тыкеле.
А вашаму Богу дык треба паперы!“
З'дзивавалися ўсе! — „Ци здуреў,
Ци ты, кажуць, таки и з малога?
Шак и церква табе то не хлеў?
Усе цара аднога мы и Бога?“
„Так, кажу, так, каталицкая вера,
Иншы ад руской мае парадак;
Я прысягну вам и щера,
Але па сваему и без докладак.“
Турзали доўга мяне и ганяли,
И поп науку мне гаварыў,
А я дзяржаўся болей ды далей,
И сам замучыўся и их замарыў.
Такиж записали, што я каталик
И прысягу даў ў кас'ціоле!
Да службы якость прэндка прывык,
Гадкоў з дзесяткак служыў тыкеле,
Але заслали мяне за кару
За тысячу миль, вун аж куды.

, **Оклич.**

Штось Неман наш цихи прачнуўся
 У пас'цели сваей спелехнуўся
 И хвильку за хвилькой цихонько пагнаў
 Ад краю да краю ганцоў іон паслаў
 Ад рэчки да рэчки ўдоўж и папярэчки
 У щару и Усу и Сулу раку.

Гэй вы хлопцы наднемонцы
 Гукнем разам, гукнем разом: О, гоў!
 И вецер сарваўшися лис'цми зашумеў
 Та па поли й лесох іон паляцеў
 Траўку к зямли прыгне, кветку красну сарве
 Птушку пабудзе. Ой на с'веце штось будзе.
 Гэй мы хлопцы наднемонцы гукнем разом

Гукнем разом: о, гоў!

Ой старшыя чагось зварахнулися
 Якбы бяды якой спалахнулися
 Друг к дружку идзе й суседа ведзе
 Люляк ня кураць, знаць штось важная судзяць
 Гэй мы хлопцы наднемонцы гукнем разом

Гукнем разом: о, гоў!

А гора, гораж над нами
 А ўсяму винаваты сами
 Бо мову прыродну мы забываем
 Апратку, звычай на чужы мяняем

Гэй же сгамонемось

Та са сну прачхнемось

Згоду ураим

Што іо злога направим

Гэй мы хлопцы наднемонцы гукнем разом

Гукнем разом: о, гоў!

Ой у поли вецер * вые,
На Палеси цихо
Ци ня знаеце панове
Што у нас за лихо?
Пан на пану едзе
Панам паганяе
Пан пад пана ожаг
Тыче, падганяе.
Ой у поли круциць хвиля
Цалкам сіола замятае
На Палеси, бач, у леси
Як там, хто там тое знае
Пан на пану едзе
Панам паганяе!
Пан пад пана ожаг
Тыче падганяе.
Вецер вые, гай калыше
Аж вароны сумно крачуць
Черци правяць вячарынку;
Круцяцца, з нами скачуць.
Пан на пану едзе
Паном падганяе.
Пан пад пана ожаг
Тыче, падганяе.
А паноў цяпер, паночки
Як нудзьги у леси з рана
Шмат паноў; куды ни плюнеш
Пэўне пападзеш на пана!
Старшына, урадник
Писар, спраўник, маршал
Пан, жандар, дзесятник,
Земски, пристаў, хвершал...
Не! усих ня зличым
Вельми шмат паноў над нами.
Кожан лае, з'неважае

Нельга дыхаць за панамі!

Пан на пану едзе

Панам паганяе

Пан пад пана ожаг

Тыче, падганяе.

Часам і паны грызутся

Як за углам с'віне

От калі паны дзяруцца

Та мужык за тэе гіне.

Пан на пану едзе

Панам паганяе

Пан пад пана ожаг

Тыче, падганяе.

Ой над намі вецер хмарку

Гониць, гониць, паганяе

Тая хмарка пот і сліозы

Лье на землю, вылівае.

Плаче хмарка, плаче

Горкімі слязамі,

Краче воран краче

Жалосна над намі.

Ой ты доля наша доля

Гдзе ты, гдзе ты запрапала?!

Мабыць доля, ты нядоля

Гдзесь з панамі загуляла,

Пан на пану едзе

Панам паганяе;

Пан пад пана ожаг

Тыче падганяе.

Мужыцкая доля.

Цяжка жыць трудзіцца
Кали няма доли
Жыта ня радзіцца
На мужыцкам полі.
З капы умалоту
Ня болей ас'мины
И еш за работу
Чорны хлеб з мякiны.
Прыйдзе восень. Трэба
Заплаціць падаткі
А тут няма хлеба
И грашей няхваткі.
И жыви, як знаеш
З бяды выручайся
Кали силу маеш
Доли дажыдайся.
Гдзеж ты мая доля
Гдзеж ты захавалась
Без цябе няволя
И бяда асталась.
На руках мазоли
Дзень и ноч тружуся
Не маючы доли
Бедным спаць лажуся.
А устаўшы рана
Вазьму касу ў руки
И иду да пана
Касиць яго луки.

И за сорок грошы
Дзень касой махаю.
Кажуць пан харошы. —
Далибог ня знаю.
Аканома знаю...

Ды и як ня знаци
Што дзень спатыкаю
Тут на сенажаци

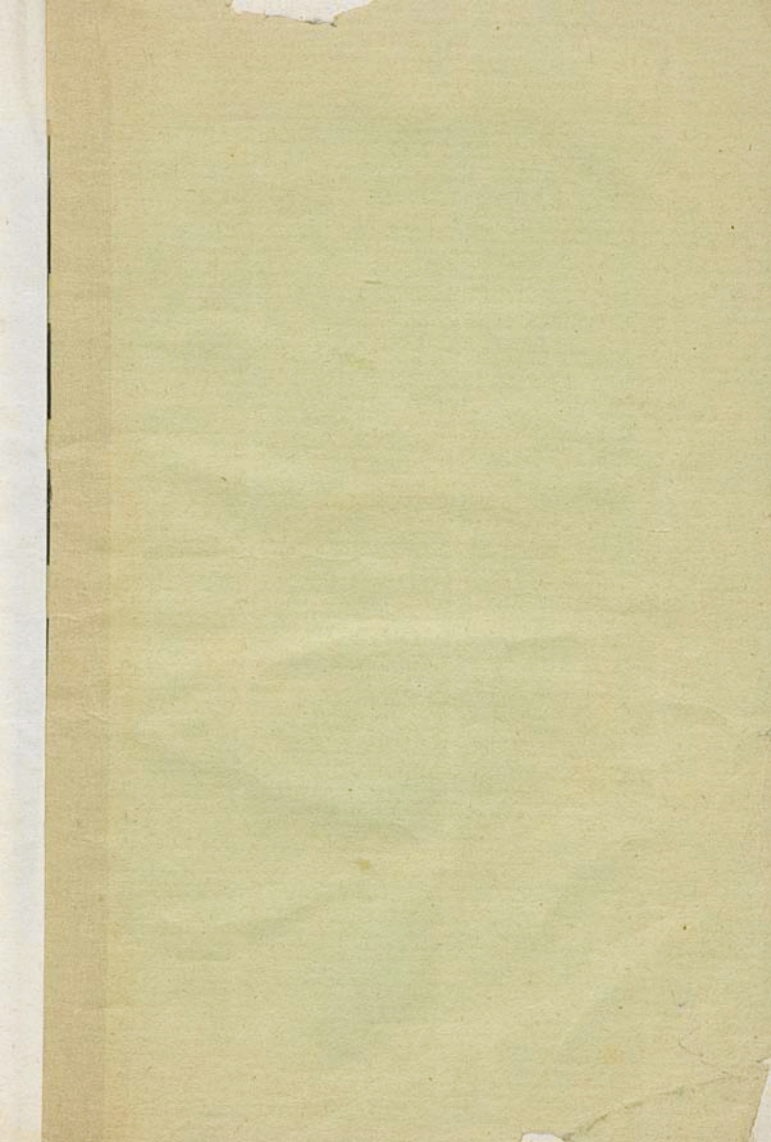
Што дзень слухаць трэба
Як іон лаець брыдка
Ня пражыць бяз хлеба —
Цярпи, пой, Микитка.

Цярплю, с'цяўшы зубы,
И касой махаю
Сонце сушыць губы
З смаги помираю.

А дамоў вярнуся
Гдзеж тут аддыхаци
И узноў бяруся
Касу пакляпаци,

Каб на заўтра з рання
З востраю касою
Сенажачь у пана
Выкасиць з расою...

Гдзеж ты, мая доля
Гдзеж ты — адгукнися!

100
1919 64 - В

Бел. аддзёл

Лугамат.

Бел. аддзёл

1914 г.

+

8000000273898 1